

Ritva Nyman os. Laine

VEHKALUOTO - SUKUNI SAARI

VEHKALUOTO SUKUNI SAARI

Mussalosta on matkaa kilometri —puolitoista lapsuuteni ja varhaisnuoruuteni kotisaareen. Kaunis-
saareen on matkaa 10 km ja suoraan horisontissa kangastelee Suursaari. Vehkaluoto on muodoltaan
pyöreähkö, kivikkoisen, somerikkoisen, mutta myös pienten niemekkeiden, lahdelmien ja kallioi-
den saari. Muinoin se lienee ollut kahdessa osassa tai nykyinen hiekkaranta on ulottunut pitkälle
saaren keskiosiin. Kun pihakaivo kaivettiin, on syvältä löytynyt suokasvien jäänteitä. Lapsuuteni
aikaisessa pellossa ovat isäni ja setäni pikkupoikina luistelleet. Vaarini Edvard on kaivanut lasku-
ojan pellostä läpi metsän Nurmipohjaan. Näin pelto kuivattiin.

Laineen talo on lämpimässä paikassa, suojassa kesällä puhaltaneilta länsituulilta ja talven pohjois-
sen puhureilta. Vain itätuuli sattui siihen. Se on kahden kallion välissä, laajan tasaisen pihamaan
pohjoispäässä, koivikko metsänrinnassa. Talon takana sijaitsi puutarha omenapuineen ja
marjapensaineen. Niitä suojaa isoisäni isän Matts'in latoma kiviaita. Tarkkasilmäinen etsijä voi
löytää sammaloituneen vuosiluvun. Sukupolvien saatossa on rakennuksia noussut kaikkiin tarpei-
siin. Vanhoja tarpeettomia on purettu, ainakin navetta ja uusia rakennettu, lapsuudessani kanala.

Kun asuimme saarella, piti kaikkea olla omasta takaa, kuten paja, joka minusta oli mielenkiintoi-
nen paikka. Kova rauta taipui takojansa tahtoon. Myös mummuni kärvensi kukonpoikia, kun ne oli
ensin "lokattu". Rannassa oli rantahuone, jossa suoritettiin hailiverkot ja pestiin pyykit. Samoin siel-
lä oli jääkellari ja suolausaitta. Suolaa taisi mahtua salvoon monta kymmentä kiloa. Vaan siellä
suolasi tilattuja silakkanelikoita. Silloin kansakunta söi silakkaa. Oli moottorikuuri ja rysäliiteri.
Minulle tuo kaikki oli omaa, vaikka olimmekin vuokralaisia, alun perin Kyminkartanon
kalastustorppareita.

Mummoni ja vaarini aikana Kyminkartanon isäntäväki kävi meillä. Välit lienevät olleet hyvin
sopuisat. Meidän isäntä oli Toivo ja Edith Piispanen, jotka olivat kummejani. Kun he tulivat
huvilalleen, tuli rouva ostamaan mummulta munia. Silloin eli vielä "vanharouva", jonka
valkotukkainen pää koko ajan tutisi.

Kun pelto oli kuivattu, alkoi monenlainen viljelys. Pitkäsarka oli perunalla, viljeltiin juurikasveja,
tomaattia ja kurkkua. Sodan aikana Väinö viljeli tupakkaa. Kasteluvesi saatiin peltokaivosta. Nyt
tuosta kaikesta on vain muisto jäljellä. Metsä on ottanut omansa, sen minkä kerran luovutti.

Kun isännäksemme tuli Toivo Piispanen, hän kaatoi Vehkaluodossa metsää, Väinö sai Näkiltä he-
vosen, nimeltä Perho, jolla ajoi puut. Näin tiet saarella muodostuivat. Vuosilukua siitä, milloin
Toivo Piispanen sai puolet Vehkaluodosta omistukseensa, emme tiedä. Voisi olla suunnilleen 1925.

Kun päivän työt oli tehty, oli luontevaa lähteä iltakävelyille. Somerikolle, Nurmipohjaan, Ulkopäähän
tai Suonpohjaan. Kuka liekään paikat nimeltä kutsunut? Ne kuvasivat hyvin paikan luonnetta. Ran-
takallio hehkui päivän paahteesta. Ehkä kuu oli noussut ja teki siltaa yli rannattoman meren. Miltei
aina kuului meren kohina. Kun lehmänpito lopetettiin, piti miettiä, mistä maito haettaisiin. Ensin
oli "tinki" Näkiltä, talosta, joka oli Näkinniemessä vastapäätä Kotkaa, heinämaat Hanskinsalmen
rannalla. Kaikki se on peittynyt sataman rakennelmien alle. Myöhemmin maito haettiin kahdesta
talosta Mussalon Takakylästä, Jalmari ja Einari Ruonalalta. Matka tehtiin joka toinen päivä, samal-
la saatiin posti.

Naiset eivät moottoria käyttäneet, vaan heidän piti soutaa — totta kai. Miehet käyttivät moottoria!
Olin mukana maidonhaussa jo ainakin 9-vuotiaana. Olen soutanut toista airoparia, esim. vahvakätisen
Selma tädin kanssa.

Jos mentiin kaupunkiin Mussalon kautta, joku ehkä vei moottorilla Syväniemelle. Takaisinpäin ei
ollut venettä. Silloin heilutettiin valkoisella vaatteella merkiksi. Mummu, joka aina oli kotona,
katsoi ikkunasta näkykö Mussalon rannalla merkinantoa.. Sitten joku lähti veneellä tai moottorilla
hakemaan. Kotkaan meno kävi siis kahden veden yli. Ensin Mussaloon, Mussalosta "tuurilla" Kot-

kaan ja Kotkan rannasta ylös kaupunkiin. Helpointa oli ajella omalla “veneellä”(valmistunut Vernerin päivänä) Silkkisalmen läpi Kotkaan, kun kaloja vietiin Kalarantaan.

Ennen meitä

Isäni suku on lähtöisin Kuutsalosta. Vuonna 1855 Helena Suutari muutti Matti (kastettu Matts) poikansa kanssa Vehkaluotoon ja vihittiin Anders Nybergin kanssa kumpikin toiseen avioliittoon. Samana kesänä englantilainen laivasto poltti Ruotsinsalmen linnoituskaupungin. Kuutsalon Suutarin tytär Kristiina muutti 15—16-vuotiaana Vehkaluotoon tätinsä Helenan perheeseen.

Matts ja Kristiina vihittiin 9.7.1877. Kristiina oli tuolloin 18-vuotias ja Matts 27 v. Heille syntyi 7 lasta.

1. August 10.9.1877. Hän kuoli 20 päivän vanhana.

2. Edvard 3.4.1879. Hänestä tuli isäni isä, vaarini

3. Aksel 21.3.1882. Hän kuoli 9.4.1893. Akselista kerrotaan, että kun hän oli sairas, kuolemaisillaan, oli hän vaipunut tajuttomuuteen, niin luultiin hänen kuolleen. Yht’ äkkipäähän hän virkosi ja sanoi: “Minulle näytettiin taivaan ihanaisuus, sinne minä pääsen”. Sitten hän kuoli. Olisi kiintoisaa tietää, millainen lapsi Aksel oli.

4. Alina 9.6.1885. Hän kuoli 2 1.4.1906 keuhkotautiin.

5. Elin 27.2.1889. Hän kuoli 22.7.1894

6. Emil 2.4.1891. Hän eli vanhuuteen ja hänestä tuli isosetäni.

7. Mathilda 7.8.1895. Hän avioitui seiskarilaisen Yrjö Herralan kanssa ja eli yli 90- vuotiaaksi.

Matin ja Kristiinan 7 lapsesta, 3 kuoli pienenä, yksi 20-vuotiaana. Vain 3 jäi elämään. Siihen aikaan oli paljon lapsia ja monet heistä kuolivat pieninä, ehkä sitä pidettiin jotenkin luonnollisena.

Mathildan poika Olavi Herrala on tehnyt sukututkimusta. Myös Vehkaluodon vanhasta asutuksesta on tietoa. Kuutsalo oli jotenkin ehkä paremmin yhteydessä mantereeseen, asutusta oli ehkä enemmän. Olen käsittänyt, että siellä pidettiin kinkereitäkin. Monet heistä osasivat lukea ja kirjoittaa jopa pienestä pitäen. Siitä on merkintöjä kirkon lastenkirjoissa. Olen miettinyt, miksi ei Vehkaluotoon hankittu Katekeettaa, kiertävää opettajaa, kuin pohjoisessa on tehty. Emil-isosetäni yritti käydä Mussalon koulua Vehkaluodosta, mutta pitkän vaikean matkan takia koulunkäynti piti keskeyttää. Vaarini ei tainnut käydä koulua. Mummuni Ida oli pantu kouluun Helilään, kun se taisi olla lähin koulu. Ida-mummuni oli syntynyt 1880. Kyllä “sivistys” on nuorta, mutta ihmiset kyllä oppivat kaiken tarvittavan, niin kuin ovat aina oppineet.

Toisentalon paikka

Vehkaluodossa on ollut toinenkin kalastustorppa. Se oli rannasta katsottuna vasemmalla, lähempänä rantaa kuin Laineen talo. Muistona siitä ovat ne suuret sireenipensaat, jotka silloin olivat ikkunan alla. Talo oli samansuuruinen kuin Laineen, mutta liekö ollut maalaamaton. Talosta vasemmalla oli sauna ja pakaritupa, ylempänä navetta. Heidän aittansa oli "meidän" aittojenjatkeena. He pitivät 1-2 lehmää. Kapinan aikana vuokra jäi maksamatta, kun luulivat, ettei sitä sitten tarvitse maksaa. Niin he saivat hädän. Viimeinen asukas muutti pois 1928 Hirssaareen, jonne he rakennuttivat talon. Minusta toisen talon väki on ollut aina täyttä utopiaa. Kalastusapajista taisi olla riitaa. Sanotaanhan, että "kateus vie kalatkin vedestä". Toisen talon kaikki rakennukset purettiin ja isäni soutu puutavaran Mäntykariin, jossa niitä oli vielä, kun olin lapsi.

Sota

Koko tuon pitkän ajan, monet vuodet sodan aikana, asuimme Vehkaluodossa. Kun koneet tulivat Kotkaa pommittamaan, lensivät ne Vehkaluodon yli, laskeutuen alas miltei puiden latvoja hipoen. Näin tykkien tulitus ei niihin yltänyt. Pommi- koneiden nouseva ja laskeva jurnutus erottui jo kaukaa. Taas ne tulevat. Sitten suojaan talvisodan aikaiseen ammuskellariin, joka oli piilossa metsänreunassa, osaksi maassa. Helvetti oli valloillaan ja pelotti. Rukous oli minunkin mielessäni. Varjele, auta rakas Jumala. Talvella ei lähdetty mihinkään, oltiin vaan sängyssä äidin vieressä, minä ja veljeni.

Kun talvisota syttyi, olin syksyllä täyttänyt 3 vuotta. Tuosta sota-ajasta minulla on vain pieniä muistikuvia. Se että, että tupa oli hämärä. Kovan pakkasen takia ruudut olivat jäässä ja ikkunat iltaisin pimennetty. Piispasen huvilassa oli sotilaita. Olin aika eläväinen tyttö. Tätini oli siellä muonittamassa, niin piti minunkin sinne päästä. Eila täti seurusteli mussalolaisen Laurin kanssa ja häntä minäkin rakastin. Siitä on vain yksi muisto, kun olin Lauri-sedän sylissä ja oloni oli autuas. Toiset sotilaat olivat sanoneet, niin minulle on kerrottu, kun saisi edes yhden sellaisen katseen, jonka Lauri aina saa. Kun kesäsota alkoi, katsoimme pihalla Kotkasta nousevia savupatsaita. Mi-

nulle sanottiin: “Et saa mennä mihinkään kauemmas yksin”. Vielä silloin en osannut pelätä. Meille oli rakennettu sikopahna metsänreunaan, joka oli käyttämätön. Sen oven edessä oli vain säkki. Sinne me painuttiin ensin. Kun säkki heilahti takanani, tunsin olevani turvassa.

Vuonna 1941 kesällä meitä pommitettiin. Olin nukkumassa. Kun heräsin, tulin tupaan. Mummua en muista nähneeni. Joitain tavaroita oli pudonnut lattialle. Emil-setä seiso i kammarin nurkalla rantaan katsellen. Kaikki 4 tätiäni ja äitini olivat verkkoja suorimassa rantahuoneessa. Isäni isä oli myös siellä. Pommi putosi kallioon 3 metrin päähän rantahuoneesta. Kaksikerroksinen iso rakennus luhistui kuin korttitalo. Eila täti, Aili-täti, Helvi-täti ja äitini, joka silloin odotti veljeäni, olivat hautautuneina rojun ja parrujen alla. Kaikki selviytyivät hengissä vieläpä vähin vammoin. Selmätäti, joka ensin seiso i oviaukossa, oli viime hetkellä juossut syrjemmälle, kuin sisäisen käskyn ajamana: ”Juokse nopeasti pois”. Niin lähti myös vaarini pois rakennuksesta. Rakennuksen toisessa päässä sisäpuolella oli halkopino. Kun välikatto romahti, se jäi kannatuksiin halkopinon päälle niin, että ihmiset pääsivät elävinä tuhon keskeltä. Aili täti oli näkymättömissä. “Auttakaa, parru painaa”, kuului ääni. Vaan ja toiset saivat kangettua parrun pois hänen päältään. Verisinä, likaisina mutta pelastuneina he menivät rantaan pesemään kasvojaan. Vesi oli täynnä rojua. Toinen pommi oli pudonnut puutarhan taakse suurien kivien väliin, aiheuttamatta vahinkoa. Sairaanhoitaja tuli hoitamaan haavoja. Väinö-setä sai lomaa, tuli kotiin katsomaan. Huhut tiesivät kertoa neljän kuolleen.

Kun olin lapsi sodan aikana, minulla oli vahva luottamus suomalaiseen sotilaaseen. Ei mitään hättää, Rankki ampuu. Kun koneet tulivat öisin pommittamaan ja meillä oli Vehkaluodossa rauhatonta, lähdimme Kaunissaareen, että saisimme nukkua edes yhden yön rauhassa. Mutta kävikin niin, että juuri sinä yönä Kaunissaarta pommitettiin. Vaikka pommeja tuli paljon, ei mitään vahinkoa sattunut. Oli aika uskallettua lähteä moottorilla 10 kilometrin matkalle, mutta päivällä ei koneita yleensä tullut.

Kalastus

Siihen aikaan voi kalastuksella elää suurikin perhe, lapsuudessani 12 henkeä. Luulen, ettei rahaa ollut paljon, mutta en muista, että siitä olisi puhuttu. Jotenkin tuntui huolettomalta, ettei mitään puuttunut. Sota totta kai toi omat kuvionsa. Voita tai sokeria ei tainnut liioin olla, mutta ruokaa oli. Olivat kalat ja pellon antimet, siat, lampaat ja kanat. Voi olla, että oli “suhteita”. Kaupunkilaiset soutivat kalaa ostamaan. Edvard-vaarini alkoi hommata isorysiä. Oli kuullut, että Kuutsalossa oli. En tiedä, miksi piti mennä yöllä mallia ottamaan, eikö muuten olisi saanut. Näin tapahtui. Vaan oli kai fiksu mies, malli tuli ja sitten piti itse kutoa. Ison rysän vanteet ovat niin isoja, että auto mahtuu sisälle. Minun aikani oli 8 rysää. Rysäpaikkoja oli ainakin Luukkuniemi, Nurmipohja, Ulkopää, Sarvenniemi, Raatokari, Raumanpohja ja Sammalsaari. Raumanpohjassa oli Emil-sedän rysä, Sammalsaarella naistenrysä. Kun rysät likautuivat, ne otettiin ylös ja pestiin kalliota vasten, kuivattiin ja parsittiin. Tuo parsiminen oli tosi mukavaa, aurinko paistoi ja jos oltiin muualla kuin omassa saarella, olivat kahvivehkeet mukana.

Hailiverkkojen määrää en muista. Ne olivat 7 m korkeita ja ne piti “kiviä”, niiden alapaulassa oli länkit, joihin kivet laitettiin painoksi. “Kivimään” kuului iltaisin. Aamulla verkot “suorittiin”. Rantahuoneessa se tapahtui, yksi oli yläpaulassa, yksi alapaulassa ja yksi keskellä. Äiti oli usein keskellä. Siinä sai ravistaa kahden puolen. Ravistaminen oli taidelaji, pitää saada rytmi, se ei muuten onnistu. Lopuksi kasattiin hailit kasoihin ja lapiolla virutuskoriin. Virutettiin sillansivussa, sitten laatikoihin. Vedet olivat puhtaita. Kalansaalista mitattiin myös niin, että montako virutusta saatiin. Emil-setä nipusti verkot vapeille, se oli hänen työtään.

Vedettiin myös nuottaa. Apajia oli ainakin Tynnyri, Laperikko, Risukari ja Uusapaja. Minä vedin nuottaa 15-vuotiaasta, kun kädet vahvistuivat; vuorotellen äidin kanssa. Olin isän parina. Aamulla oli lähtö viimeistään klo 5. Isä huuteli: “Nuotalleen. Nukuin kesällä milloin missäkin, jopa heinissä kanalanvintissä.

Edvard-vaari jakoi työt aamuisin. Kun naiset suorivat verkkoja, miehet kokivat rysiä, että kaikki saalis joutui tuoreena Kotkaan. Sumpussa säilytettiin isoa kalaa toisinaan 1-2 vuorokautta. Ankeriaita pyydettiin pitkäsiimalla. Hailia ja ankeriaita savustettiin. Ennen kuin meillä oli hailiverkkoja, oli ollut hailirysä. Kerran siihen oli eksynyt valtava lohi, 23 kg. Vaarini oli ruuhessa istunut sen päällä. Kun näin iso lohi on hyvin vahva, niin se olisi voinut ponnistaa pois veneestä. Kerran tuli myös pyöriäinen, josta valokuva Eila-tädin arkistossa. Siitä on myös lehtijuttu, ei kovin kauan sitten. Aiemmin isojakin lohia saatiin tosi paljon. Osasen Lenni, joka oli Leppäkarissa kesää viettämässä, kertoi, että olisi tahtonut ostaa lohien, mutta pieninkin oli toistakymmentä kiloa. Niin jäi ostamatta.

Lohia säilytettiin jäiden päällä jääkellarissa. Kesällä kalastus, vaikka olikin täyttä työn ryskettä, oli sittenkin vapaata ja miellyttävää, mutta toista oli syksyllä, kun oli jo pakkasta "piitta" oli kylmä. Talvella kudottiin verkkoja ja mattoja. Verkkojen parsiminen oli naisten työtä. Siinä tarvittiin verkkoharkki. Sormiveitsi on kätevä parsimisessa, se on aina omalla paikallaan sormessa. Nykyään tuo kaikki on historiaa. Tuon laatuista kalastusta ei enää ole. Kalaa tulee vähän ja vedet ovat saastuneita.

Joulu

Myöhään syksyllä, kun kalastus loppui ja luonto kaikkineen tummui hiljaiseen rauhaan, olimme niin oman väen kesken kuin ikinä. Ummikas siloitteli rannan hiekkaa ja nostatti vesiä. Kohta tulisi joulu. Tapettiin siat. Siihen aikaan siivottiin kaikki kaapit perusteellisesti. Äiti ja tädit leipoivat piiraita, pullaa, torttuja ja pipareita. joulupöytä katettiin 12 hengelle. Syötävänä oli kinkku, lipeäkala, makaronilaatikko, riisipuuro ja rusinasoppa sekä mummon maankuulua kaljaa. Kuusi tuotiin keskelle tupaa, talvimatot lattialle. Odotettiin pukin tuloa. Emil-setä seisoi ikkunan ääressä, josko Mussalon rannalta näkyisi valoja. Kuinkahan pukki pääsee, kun on niin rospuutto. Tunnelma oli jännittyneen harras. Kun itse en enää uskonut pukkiin, oli pikkuveljeni vielä siinä iässä. Kuului ihmeellisiä koputuksia. Aina se pukki kuitenkin pääsi tulemaan. Ei ihan keskelle tupaa, vaan vähän kuusen varjoon. Kirjoja, kirjoja, ne olivat toivottuja lahjoja. "Äiti lue". Meidän kammari oli jouluna ihmeellinen. Sänkyni vieressä seinälle oli äiti laittanut paperisen pukkitaulun. Sitä katselin ennen uneen vaipumistani. Muistan huoneen puhtaan tuoksun, shenkin päällä pienet enkelit kynttilät kädessään ja öljylampun himmeän lämpimän valon.

Kun kävin koulua 2 vuotta Kaunissaareissa papan ja mamman luona, vietin siellä kaksi joulua. Kerran pääsin joulun jälkeen kotona käymään ihan autokyydissä. Olin silloin 9 tai 10-vuotias. Olin kotona. Tunsin kummaa liikutusta. Vaikka mamman ja papan luona en ikävöinytkään, tunsin nyt jotain enemmän.

Joulukirkko kuunneltiin radiosta. Olen kuullut kerrottavan, että Väinö-setä ja ehkä Emil olivat lähteneet Kotkaan jouluaamun kirkkoon. Se alkoi silloin hyvin aikaisin, ehkä jo kuudelta. Menivät hiihtäen vai luistellen, en tiedä. Kirkko oli ollut niin tupaten täynnä, etteivät päässeet kuin eteiseen.

Edvardin isä, Matti, on kuollut jouluaattona 1924. Koska oli 25 astetta pakkasta, ei ruumista voinut viedä ulos. Hänet peitettiin lakanalla ja sai maata joulukuusen alla. Vasta aamulla hänet siirrettiin johonkin ulkorakennukseen.

Kesävieraat

Laineen paikka oli suojassa kesällä puhaltavilta länsituulilta. Siinä oli hiekkaranta ja avara pihamaa, Saaren lämpimät kalliot ja poukammat, sen metsäpolut ja rauha houkutti kesävieraita aina uudestaan ja uudestaan. Mummuni ja vaarini olivat vieraanvaraisia ja luontaisen ystävällisiä. Eivätkä vieraiden vaatimuksetkaan silloin olleet niin kuin nykyään. Vieraat söivät samassa pöydässä talonväen kanssa. Mummun rieska ja kalja olivat maankuulua. Nukkuivat aitoissa. Kuulemma solmittiin ystävyysuhteitakin. Taisi Ebba-neiti rakastuakin Väinö-setään. Vieraat seurasivat kalastajaperheen työntekoa, kai se oli heille eksotiikkaa. En kuullut ikinä, mitä kukin vierailuistaan maksoi?

Kesäsunnuntaisin kävi myös firmoja lohisopalla. Mummu se taas oli emäntä. Sopassa ei lohta ja voita säästetty. Iso pata oli pihassa sitä varten muuratulla alustalla. Voi olla, että pata veti 80—100 litraa.

Saarella oli myös kesäsiirtola. Sinnekin on mummuni leiponut rieskaa. Selma-täti on ollut siellä emäntänä, ei enää minun aikana, mutta aiemmin. Leipäuuni oli kuumana 4 päivänä viikossa kesäaikana. Voi vain ihmetellä, kuinka kaikki ehdittiin ja jaksettiin tehdä. Kaikki koitui kuitenkin yhteiseksi hyväksi. Mitä kesällä hankittiin, siitä täytyi riittää talveksikin.

Haaksirikko

Vehkaluodon takarannalle ajautui myrskyssä vuonna 1918 Gustav-niminen 2-mastoinen purjelaiwa. Sen oli määrä purjehtia Tanskaan lastina puutavaraa. Jostain syystä se alkoi painua Vehkaluodon rantaa kohti. Aluksesta heitettiin ankkurit veteen, mutta ne eivät kalliopohjassa pitäneet. Näytti varmalta, että alus ajautuisi rantaan, siksi laivamiehet alkoivat sahata mastoja poikki, että niitä myöten pääsisivät maihin, mutta mastot kaatuivat meren puolelle. Alkoi tulla pimeä. Tilanne näytti uhkaavalta. Kapteeni Sunila ei tiennyt, että mukana oli salamatkustaja, Matti Malinen, joka näin pyrki pois maasta. Olihan kapinan aika. Malinen köytettiin lautanippuun ja annettiin ajautua rantaan. Ummikas veti nippua edes takaisin laivan ja rannan välillä, mutta nippu pääsi kuitenkin maihin.

Malinen tuotiin meille. Hän sai kuivat vaatteet ja kuumaa juotavaa. Suuret kyöneleet vierivät pitkin kasvojaan. Eila-täti tiesi, ettei ketään enää ammuttu. Selma-täti oli 18-vuotias ja seiso i kivellä myrskylyhtyä pitäen. Kun puutavaraa oli ajautunut paljon rannalle, niin piti niitä vahtia. Sinne kyhättiin koppa tuulensuojaksi vahtia varten. Ainakin

Selma-täti oli vahdissa ja mukana 5-vuotias pikku Aili. Kerran kun siellä ei ollutkaan tulitikkuja, lähetti Selma Aili pimeässä hakemaan niitä kotoa, toiselta puolen saarta. Aili toi tikut. Kapteeni Sunila oli sanonut: “Ei niitä puita tarvitse vahtia, vaan niitä varkaita”. Kyllä myös Laineet saivat puutavaraa. Niistä rakennettiin puuliiteri, jonka oven päällä luki “Gustav”.

Vaarini Edvard

Hän syntyi 3.4.1879 Matin ja Kristiinan 2. lapsena. Ensimmäinen lapsi kuoli 20 päivän ikäisenä. Vaikka vaan oli kuollessaan vain 69-vuotias, hän aina minun lapsen silmissä oli vanha. Käsien iho oli ohut ja ryppyinen. Astuntansa oli verkkaista. Muistan hänen tapansa huovata rauhallisesti venettä tai ruuhta. Nyt työssä olivat omat pojat ja tyttäret. Hänellä oli viikset, pieni partasuti leuassa.7

Piti mustaa kiiltävää liiviä flanellipaidan päällä ja kellonvitjat kiittelivät vyötäisillä. Hän teki huoltohommia, teroitti työkaluja, takkosi, silloin olin takkoa Teki jotain pajassa. Hän suolasi silakoita tilauksesta ja omaan käyttöön. Joskus innostui kertomaan vanhoja muistojaan, käveli edestakaisin tuvan lattialla. Häneltä lie Selma ja Eilakin perineet tuon kerronnan lahjansa. Vaari taisi olla valistunut mies. Äitini, miniänsä kanssa oli hyvät välit. Vaari oli hyvä minulle. Hän käytti pikanellia, joita tikkuja minäkin joskus sain imeskellä. Kun vaan sylkäisi pikanelli syljen erityiseen sylkykuppiin, niin se osui täsmälleen siihen, mihin oli tarkoitettu. Vaarin puuron piti olla jämäkkää tavaraa. Maitolasi oli vieressä, johon vain kastoi lusikan ja sitten huitaisi omalla tyyllillään suuhunsa. Minulla on valokuva perheestä, jossa Selma-täti on toisella kymmenellä, Väinö ja Toivo pikkupoikia. Toivolla on merimiespuvun tapainen kolttu. Hän on äitinsä sylissä.

Vaan on tuossa komea mies, pitkä, solakka ja kapeakasvoinen. Hän on siinä perheenpää. Vaimo Ida näyttää siltä, kuin olisi juuri saanut haukut anopiltaan. Kuva kertoo paljon.

Kerran keväällä oli vaan lähtenyt mantereelle. Hän oli ostanut aseensa. Se oli kaiketi haulikko. Oli viipynyt matkallaan pari päivää. Jää, joka Vehkaluodon rantaan lähellä oli tapana haurastua, oli nytkin jo huonoa. Vaan oli vähän "maistissa" ja kyläläisten varoituksista huolimatta lähti illan jo pimentyessä pyrkimään kotiin. Hän putosi jäihin ja alkoi huutaa apua. Kyläläiset taisivat olla kuulolla, kun avunhuudot kuulivat ja miesjoukolla alkoivat huutaa kaikin voimin. Selma-täti oli mennyt ulos ja kuuli avunhuudot. Väinö ja isä tajusivat heti tilanteen vakavuuden ja riensivät vene apunaan vaaria pelastamaan. Kädet verinaarmuilla ja vähän pois tolkustaan, mutta pelastuneena vaan oli vihdoinkin kotona. Kun hänellä oli "sisäinen villapaita", ei edes nuhaa tullut.

Kun vaan sairastui, en ollut kotona. Hän oli lähdessä Kotkaan lääkäriin. Hän pysähtyi ja katsoi kotiaan, jossa oli syntynyt ja koko elämänsä viettänyt. Vaan sanoi:

"Olisin minä halunnut kotona kuolla." Kai hän aavisti, ettei enää takaisin tule. Hänellä oli suolisolmu. Kun leikkauksia sinä päivän oli useita, vaarin vuoro jäi viimeiseksi. Silloin se oli jo myöhäistä. Edvard oli suuren perheen patriarkka. Lapsia syntyi 7; 4 tytärtä ja 3 poikaa. Hänen luonaan sai kodin myös veljensä Emil ja isäni jäi avioiduttuaan samaan perheeseen. Hän piti lapsensa mielellään luonaan, eikä toivonut kenenkään lähtevän muualle työhön.

Aili-tädin tuleva puoliso Lauri oli Uuraasta ja koti oli jäänyt rajan taakse. Hän pyysi vaarilta päästä meille lepäämään sodan jättämistä haavoista; ei kuitenkaan laiskottelemaan vaan myös työhön. Vaan oli sanonut: "Palkkaa en voi maksaa, mutta asunnon ja ruuan annan." Myös äitini isä Everttiä miniänsä Elsa kalastivat yhtenä kesä-syksynä meidän perheen kanssa, Avara sydän, sopuisa luonteenlaatu olivat vaarin ominaisuuksia. En muista, että hän olisi ollut koskaan todella vihainen tai kova suustaan, mutta saattoi kylläkin itkeä, kun elämä oli kolhinut.

Laineen miljöössä ei mikään paikka ollut lukossa — ei mikään. Kerran joku oli ottanut sumpusta kalaa, mutta jättänyt sumpun päälle rahan. Kieltoain aikana sattui jos mitäkin. Kanistereita oli piilotettuna myös Vehkaluotoon. Kerran joku ystävällinen mies oli tullut vaarille sanomaan: "Isännän tavara olla vaaras." Eihän se ollut meidän lasti, joka oli noussut pintaan Vehkaluodon takana. "No me ottaa se sitten", sanoi mies.

Mummuni Ida

Vaarini ja mummuni avioituivat nuorina. Vaari oli 20 ja mummu 19-vuotias. Taloon tarvittiin työväkeä. Vuodet miniänä lienevät olleet kovaa työtä. Koska anoppi oli emäntä, oli oltava niin kuin oletetaan. Kyllä kai vaan ja mummu toisistaan tykkäsivät. Siihen aikaan ei taidettu mieltää rakkautta. Elämä oli niin toisenlaista. Kun mummu sitten pääsi "kauhanvarteen", ei hän siitä hellittänyt, paitsi jos kävi lääkärissä tai munia kaupalla. Silloin äitini sai olla hellanääressä. Tyttärilleen ei mummu ruuanlaittoa opettanut. Isoja taikinoita saivat toiset alustaa. Leipäuniin mahtui 14 leipää. Perunoiden kuorimisessa ja kalanperkuussa autettiin. Mummun ei tarvinnut pestä astioita eikä puita kantaa. Tyttäret, äitini ja minä huolehdimme pyykistä, siivouksista ja myös kasvimaista. Olin

mummun kanssa melko paljon ja katselin hänen töitänsä. Muistan hämärästi, kuinka mummu puki minua äidin ollessa nuotalla. Harras kaunis tunnelma viipyi tuvassa, kun mummu lauloi virsiä ulkomuistista. “Kellä vaiva sellainen ollut on kuin Jeesuksen.” Ainakin kerran huomasin, kuinka mummu ikävöi pientä poikaansa Felixiä, jonka hautapaikka on hävinnyt. Jossain Kymin kirkon takana hänen hautansa sijaitsi.

Enneaikaan oli emännän lihavuus talon isännän kunnia asia. Piiparin Oskar ja Laineen Edvard olivat vertaillessaan emäntiään todenneet ne yhtä komeiksi. Kun mummu odotti kaksosia Helviä ja Ailia, oli hän vielä samana päivänä, kun kaksoiset syntyivät, ollut nuottaa vetämässä. Sieltä tultuaan hän alkoi lämmittää lapsisaunaa. Siellä hän yksin synnytti, otti lapset helmoihinsa ja tuli ulos rapulle huutamaan anoppiaan avuksi. Miten näin äkisti oli tapahtunut, sitä en tiedä. Vaan lähti Kotkaan hakemaan lääkäriä, kun kaikki ei ollut ihan niin kuin olisi pitänyt olla. Lääkäri ei olisi lähtenyt, mutta vaan sanoi, että haetaanko poliisi. Silloin lääkäri katsoi viisaammaksi lähteä mukaan. Anoppi otti sitten Helvin lapsista heikomman omakseen pitäen hänestä huolta aivan kuolemaansa asti. Mummu oli ahkera ja tunnollinen nainen. Ei silloin ollut aikaa ajatella mitään komisteluja. tukka nutturalla, melkein aina sama vaateparsa, pitkä hame ja jokin röijy. Joskus parempi puku oli käytössä. Kyllä silloinkin jokaisella aikuisella naisella oli musta puku. Eivätkä ne tyttäret liioin sellaista huomanneet, että äidillä olisi jokin kaunis vaateparsa. Sama huusholli vallitsi kesät, talvet, arjet ja pyhät. Ainakin yhtenä kesänä vaihdoin nukkumapaikkaa usein. Mummun kanssa nukuin vanhassa aitassa. Oli elokuu ja elosalamat välkkyivät yhtenä. Se oli pelottavaa, vaikka mummu nukkui vieressäni. Vaan oli jo silloin kuollut. Niin veriin oli emännäys mummulle mennyt, että vaikka makasi sairaana, ei oikein voinut luottaa, että 60-vuotias tyttärensä Selma osaisi taloutta hoitaa.

Isosetäni Emil

Emil oli Matin ja Kristiinan lapsista järjestyksessä 6. Hän oli rakenteeltaan hintelä, tummatukkainen ja keskipituinen. Emil ei koskaan avioitunut johtuen osaksi sairaalloisuudestaan. Hänellä oli astma eikä silloin ymmärretty varoa esim. pujoa, joka kukki ikkunan alla. Nuorukaisena hän jo sai jalkaansa kuolion. Lääkärin mielestä jalka olisi pitänyt katkaista. Äiti Kristiina sanoi, että sitä ei katkaista. Niin lääkäri pisti piikillä niin pitkälle, että terve liha tunsu kipua. Vain varpaat poistettiin ja jalka säästy. En koskaan päässyt näkemään tuota minua niin kovasti kiinnostavaa jalkaterää. Emil sedällä oli mielestäni jotenkin erityinen asema perheessä. Hänellä oli oma huone, jossa vielä viipyi äitinsä Kristiinan muisto. Kristiinalla lienee ollut silmää kauneudelle; vaaleat huonekalut, lipaston päällä kipsinen tyttö mietteissään ja lasinen kannellinen kulho. Seinällä oli kukkataulu, painokuva kullanvärisissä kehyksissä. Emilin kammariin mentiin pienen porstuan kautta. Hän sai turvan ja huolenpidon veljensä perheessä. Hänellä oli oma rysi, jolla hän sai rahaa pieniin tarpeisiinsa, vaatteisiin ja lääkkeisiin. Hän pilkkoi puita, teki koreja, käpyjä ja kalvosimia sekä meille lapsille leikkikaluja, hyrriä ja sätkynukkeja. Hän huolehti, että lampussa oli öljyä ja kellossa riitti veto. Hän teki kidekoneen ja tilasi Radiokuuntelija-lehden. Minua hän viihdytti pelaamalla kanssani tammea. Selma-tädillä ja Emilillä oli vain 9 vuoden ikäero. Kun olivat nuoria ihmisiä, teki heidän mielensä teatteriin. Usein sinne lähtivätkin ja palasivat vasta yöllä kotiin muistellen näkemä ja kokemaansa. Jossain tilanteessa oli äidilleni povattu vai muuten selvitetty, että hänellä on ihailija saman räystään alla. Oli inhimillistä mutta tavallaan onnetonta, että Emil tykästy äitiini. “Mik onkaan, sydän, osaas suruisempi, sun, jota syöpi viha, jäytää lempi” (Koskenniemi). Tätä sydänsurua lukuun ottamatta elämä lie ollut turvallista ja hyvää. Kun muutimme Mussaloon, sai Emil taas oman huoneen.

Kun hän joutui sairaalaan, kävin häntä katsomassa. Hän kiitti käynnistäni. Kun hän kuoli, oli taskukello sairaalan pöydällä pysähtynyt samalla minuutilla. Väinö-setä vei kellon korjattavaksi kellosepälle, joka totesi, että kellossa ei ole mitään vikaa, se ei vain käy. Ajattelen näin. Kun taivaalliset muuttomiehet tulivat Emiliä hakemaan, ehkä enkelit, niin tuo voimavirta on ollut niin vahva, että kellonkin täytyi pysähtyä.

Selma-täti

Hän oli syntynyt 17.8.1900 vanhempiensa esikoisena. Hän oli tädeistäni persoonallisin ja lahjakkain, pitkä, mustatukkainen ja vilkas. Vanhimpana lapsena lienee joutunut myös tekemään kovasti työtä. Rippikoulun 150 tytöstä Selmalla oli paras lauluääni, vaikkakaan soinnultaan ei ollut puhdas. 1920-luvulla oli seura- ja iltamatoiminta Mussalossa vilkasta. Selma kirjoitti runoja ja kertomuksia, joita siellä itse luki. Hän kertoi, että vaimot itkeä tyrskivät. Nuorena hän oli hyvin osallistuva, vilkas ja seurallinen. Hän oli Mussalon nuorten kanssa monessa mukana. Selma ei tanssinut. Yhtenä kesän hän kävi kanootilla niin tyynellä kuin myrskyllä sokeritehtaalla työssä. Sitten parhaan nuoren aikuisen ikäisenä hän jotenkin lamaan tui. Hän tunsi itsensä tai kuvitteli olevansa jotenkin sairas. Hän kävi Viipurissa lääkärissä, joka kehotti Selmaa menemään naimisiin. Lamaantumista kesti 10 vuotta.

Selmalla oli harvinainen muisti. Lukemansa hän muisti. Isäni kertoi, kuinka hän seurasi 1 00-sivuisesta kirjasta tekstiä, jonka Selma saneli ulkomuistista erehtymättä sanasta sanaan. Toisinaan nukuin Selman seurana saunaporstuussa. Hellassa paloi lämmin tuli ja Selma lausui runoja, kertoi vanhoja tarinoita. Se oli hänelle yhtä mieluisaa kuin minulle kuunnella häntä. Varmaan silloin minunkin sieluuni talletettiin arvokasta pääomaa tulevaa kehitystäni varten. Kyllä hän runoili vielä vanhempanakin, ainakin Mussalon tien teosta. Eurooppa tie se on ja siitähän se alkaa vaikka maan äänin asti. Koskenniemi taisi olla mielirunoilija. Esim. Fiat Nox ja kokoelmasta Hiilivalkea, Titanicin uppoamisesta kertova Mister Hartley. Samasta kokoelmasta Pieni Chelotte. Mistähän kertoo se, että Selma-täti ja isosetäni Emil kävivät teatterissa Kotkassa. Pajaderi, Syysmanoooverit, Elinan Surma, Seitsemän veljestä. Sitten yöllä tulivat kotiin. Selma oli oppinut laulut suurin piirtein ulkoa ja niitä sitten lauleskeli.

Eräänä kesäaamuna, kun Selma ja isänsä olivat soutamassa Harvassaareen hailirysää kokemaan, oli taivaalle heijastunut kangastus; purjelaiva, kaikki varusteet selvästi näkyvissä, vantit ja touvit jne. Keulassa luki USKO. Muutaman päivän kuluttua tuli postikortti, jonka oli lähettänyt Selman tuttava Eino Kiiski. Kortissa luki: olemme lähdössä Koivistolta Usko-laivalla Pietariin. Sodan jälkeen Eino Kiiski asui Kaunis- saarella toimien postinkuljettajana.

Oltuaan jossain poissa kotoa, Kotkassa tai Näkillä heinätoissa, silloin taas puhkesi tuo hänelle niin luontainen kerronnan taipumus — lahja. Jotenkin hän näki ja koki elämän suurena romaanina tai elokuvana, jota me läheisensä sitten saimme katsella ja kuunnella. Hän oli mieluusti seurueen keskipiste, kertoja ja hauskuuttaja. Selma-täti avioitui 48-vuotiaana kai, että “ennustukset kävisivät toteen”. ennustaja oli sanonut:

“Kerran te tulette sanomaan, että te olette olleet naimisissa.” Tämän 3 kuukauden mutkan Virolahden Klamilaan hän teki, tuli sitten kotiin takaisin. Hän kuoli 77- vuotiaana oltuaan lyhyen aikaa sairaalassa.

Väinö-setä

Hän syntyi 10.7.1905 vanhempiensa 3.lapsena. Kun isäni on 3 vuotta nuorempi, olivat veljekset pian “yhtä poikaa” lapsina, nuorina ja aina. “Laineen pojat” sanottiin vielä heidän ollessa aikuisia. Ei siinä paljon sanoja tarvinnut, kun tiesivät työssään, mitä tehdään. Väinö ei koskaan avioitunut, mutta ikinä en kuullut hänen tuota surkuttelevan. Hän oli kaikkea muuta, mutta ei yksinäinen. Elämä aukeni ulospäin suuntautuvan luonteen omaavalle Väinölle monipuolisena ja rikkaana. Urheiluharrastus nuorukaisena ja suojeluskuunta kuuluivat Väinön elämään. Jotenkin hänen täytyi olla ihmisistä vilpittömän kiinnostunut. Sitä todistivat hänen lukemattomat ystävät kaikkialla minne hän menikin. Hän viihtyi niin herrojen kuin narrien seurassa. Sota-aika näytti olevan Väinölle suuri seikkailu, silloinhan oli tilaisuus tutustua uusiin ihmisiin. Minulle tuli kortteja “täältä jostakin” tai terveiset maalta, mereltä ja ilmasta”. Hän palveli ainakin Koivistolla ja Teikarissa sekä omalla saarella. Hän oli alikersantti.

Kun kaloja piti viedä Kotkaan, oli se aina Väinö. Hän oli Laineen perhekunnan ulkoasiainhoitaja, näin hän pääsi taas ihmisten ilmoille. Suuri mieluinen harrastus oli hänellä lehtiasiamiehen tehtävä. Hän kiersi Mussalossa joka talossa. Näin myös meille tuli lukematon määrä ilmaisia lehtiä, mikä ei varmasti ollut tavallista kalastajaperheissä. Minullekin tuli Anni Swanin toimittama Sirkka-lastenlehti. Kun isä ja Väinö rakensivat tämän Mussalon talon, muuttivat luonnollisesti taloon myös äiti Ida, setä Emil ja sisar Selma. Väinö ei käyttänyt alkoholia, mutta oli ankara tupakkamies. Sodan aikana oli sarka Virginiaa ja Ammerforsia. Näiden lehtiä sitten möyhennettiin, hiostettiin ja mitä kaikkea tehtiinkään, että tupakan tapainen pölli syntyi. Pian eläkkeelle päästyään Väinö sairastui keuhkosityöpään.

Kun Väinö ei enää pystynyt puhumaan, oli yksi tärkeä asia vielä toimittamatta, huolehdittava sovinnosta Jumalan kanssa. Kun sisarensa Eila Raija tyttärensä kanssa meni katsomaan Väinöä, oli hän ristinyt kätensä ja kohottanut ne taivasta kohti. Kun Raija ei tainnut siinä hädässä muuta rukousta muistaa, luki hän "Levolle laske luojani, armias ole suojani. Jos sijaltani en nousisi taivaaseen ota tykösi." Uskon, että se riitti taivaaseen asti.

Toivo-isäni

Isä on syntynyt 1.7.1908 Vehkaluodossa vanhempiensa 4. lapsena. Samanikäisillä veljeksillä Väinöllä ja Toivolla oli hauska yhteinen lapsuus. Leikkiä ja toimintaa, mitä vain kaksi poikaa voi keksiä. Yhdessä kasvoivat isän avuksi kaikkeen työhön. Nuorukaisena myös isäni oli urheilija Mussalon Oraassa ja vieläpä parhaasta päästä. 100 metrin pikajuoksu, seiväshyppy ja hiihto olivat hänen parhaat lajinsa. Kun Väinö hoiti perhekunnan asioita ulospäin, niin isäni mieluiten viihtyi kotona, vielä enemmän perheen perustamisen jälkeen. Äiti ja isä seurustelivat 6 vuotta. Heillä oli suuret häät Saaripirtillä vuonna 1934. Vieraita oli 2-300. Eila-täti kertoi, että nämä häät olivat Mussalossa ensimmäiset, jossa tarjottiin voileipiä. äidistä oli myös kirjoitettu runo, joka ikävä kyllä on hävinnyt ajan saatossa.

Seuraavana talvena isä sairastui. Munuaiseen tuli tuberkuloosi. Munuainen leikattiin pois Viipurissa. Toipuminen kesti kauan. Äiti hoiteli isää. Haava täytyi pitää auki, että pääsi pohjia myöten paranemaan. Sotaankaan isän ei olisi tarvinnut lähteä, mutta lähti vapaaehtoisena. Isällä oli kuivahko, hieno huumori, jota ei tyhmempi heti huumoriksi huomannutkaan. Esim. mäenlaskusta "Ja alastulo on varma". Hänellä oli myös sanontoja, joita olisi kannattanut noudattaa. "Pidä mölyt mahassas."

On vaikea kuvitella, että isä olisi loukannut ketään. Vaikeatkin tilanteet hän osasi hienosti hoitaa. Isä oli sodassa ainakin Juksovassa, Itä-Karjalassa, asemasodan aikana, Rankissa ja Nastolassa vankileirillä. Kun veljeni Reino syntyi 1941 ja kaikesta vaatteista oli pulaa, niin isän jalkaräteistä äiti teki kapaloita. Isä oli alikersantti. Usein talvella lähtivät Väinö ja isä tienamaan, esim. kaivamaan kaivoja. Kerran tapahtui niin, ettei räjähdyspanos toiminutkaan. He menivät sitä katsomaan. Silloin räjähti. Ruonalan Jalmari tuli hevosella meille tuomaan sanaa, että miehet ovat loukkaantuneina sairaalassa. Äiti lähti hiihtäen Kotkaan. Muistan hätäisen rukoukseni, olin peloissani. Isä oli pahemmin loukkaantunut, toinen silmä oli vioittunut. Väinö pääsi vähemmällä. Isä oli Lahdessa diakonissasairaalassa silmänsä takia, mutta vioittuneesta silmästä meni näkö. Ihme oli, että miehet selvisivät niinkin vähällä. Vaikka isällä oli vammansa, niin hyvin hän pärjäsi. Yhdessä veljekset rakensivat talon Mussaloon. Isä kävi työssä 64-vuotiaaksi.

Isällä ja äidillä oli rakas paikka Ristisaari. Reino oli rakentanut vaatimattoman mökin ja saunan. Siellä olivat kuulemma "lomalla". Kun olivat niin yksimielisiä, voivat näin nauttia elämänsä ilta-päivästä. Laskivat verkkoja, kiersivät saarta. Isä etsi polttopuita, äiti hoiti pientä huushollia. Myöhemmin tuli aika, ettei isä enää jaksanut kiinnostua mistään. Makaili sängyssä ja pelasi pasianssia. Työntäyteinen elämä lipui hiljalleen iltaa kohden. Isä eli 83-vuotiaaksi.

Äitini Lilja

Äitini oli syntynyt 4.1.1908, äitinsä Ainan ja isänsä Eevertin ensimmäisenä lapsena, ehkä Tuuskissa, mamman kotona, tai Kaunissaaressa. Hän oli pienikokoinen, tummatukkainen, enemmän isänsä suvun näköä. Isäni sanoi: ”Lilja on pieni, mutta luja”. Taas isä osui naulan kantaan. Sellainen äiti oli. Hänen tukkansa ei ehtinyt tulla valkoiseksi, vaikka eli 95-vuotiaaksi. Hän oli nätti lähes loppuun asti. Äiti oli kodin sieluna talousihme, kotiäiti, Kasvimaa ja kukat rakkaana harrastuksena. Työ oli luonnollista, mieluista arjen elämää. Kun taloustyöt oli tehty, istui hän parsimaan ja paikkaamaan tai ompelukoneen ääreen. Olen ajatellut, että hän olisi pärjännyt vaikka Siperiassa. Kyllä hän osasi istua myös kiikkutuoliin katselemaan vähän merelle. Tuolin kohdalla lattia mukavasti narahteli.

Kerran äiti näki ihmeen kauniin ja erikoisen unen. Tuo meidän merenlahti oli kauttaaltaan sinisen aaltoilevan sametin peitossa. Oli ilta- tai aamuhämärää. Aaltoilevalla sametilla oli vierä vieressä kruunuja, ”ihmisen kruunuja”, sanoi äiti. Ne hohtivat(tuon sanan hän tarkoin valitsi). Kruunujen valo valaisi tuon hämyä. Hän lähti kulkemaan, asetellen jalkansa kruunujen väleihin. Hän etsi omaa kruunuansa. Kysyin, löysitkö? ”En, minä heräsin”.

Kun äitini ja isäni seurustelivat 6 vuotta, eikä isä Toivo kiirehtinyt kosimaan, äiti kävi Wetterhoffin kotiteollisuusopiston kurssin Hämeenlinnassa, että voisi opettaa käsityötä kansakoulussa. Hän ehti opettaa vuoden tai kaksi, kunnes isä vihdoinkin kosi.

Hän tuli miniäksi suureen perheeseen. Sellainen paikka ei ole helppo, sopeutumista tarvitaan puolin ja toisin, kun ihmiset ovat niin erilaisia. Äitini ja isä olivat Vehkaluodossa 19 vuotta, kunnes rakennettiin talo Mussaloon. Lapsuudestani muistan, että äiti istui keinuttelemassa ja minä hänen sylissäni. Hän lauloi, lauloi: ”Nukkuos vain, pien armahain, lintuna tuutussa uinahtain. Päivä jo metsien latvoja kultaa, äiti se kastavi ruusujen multaa”. Kuinka pieni silloin olin, en muista. Kun en osannut vielä lukea, äiti luki. Pieni merenneito oli lempisatuni, piti itkeä, kun merenneidon jalkoihin niin sattui. Kun me lapset olimme pieniä, lähdimme Kaunissaareen papan ja mamman luo isän äidin kanssa. Äiti alkoi heti auttaa mammaa ja jutteli lakkaamatta, niin kuin hänen tapansa oli. Myöhemmin en aina olisi halunnut kuunnella, olla hiljaa on taito sekini.

Tuli ystävänpäivä 14.2.2003. Luen Raamattua järjestyksessä alusta loppuun. Tuona päivänä luin Jobin kirjan viimeistä lukua. Jae 16. loppuosa 17 jae kuuluu näin:

”Hän sai nähdä lapsiaan ja lastensa lapsia aina neljänten polveen saakka, ja hän kuoli korkeassa iässä ja elämästä kyllänsä saaneena.” Vielä aamulla lukiessani en aavistanut viestiä. Herra tietää kaiken maailman alusta sen loppuun asti. Äiti oli täyttänyt 95 vuotta.

Aili-täti

Hän oli toinen kaksoissisaruksista ja syntyi 19.4.1913. Aili-täti oli reipas nainen. Hän oli myös Lotta. Hän voitti Mussalon tyttöjen kanssa Lottien Suomen mestaruuden soudussa. Yhdessä Eilan kanssa olivat Kemijärvellä lottina leipomassa. Aili ja Helvi jäivät minulle vieraammiksi, päinvas-toin kuin Selma ja Eila. Aili oli perheenäiti täällä Mussalossa viereisessä talossa. Aili hoiti Sallaa lähes viisi vuotta. Parempaa hoitajaa saisi hakea. Hänen rakas harrastuksensa oli mattojen kutominen. Kyllä kai joka kesä tapahtui, että kangas laitettiin ylös. Hän oli vieraanvarainen, kestitsi miehensä sukulaisia ja meille toisillekin tarjottiin pullaa ja kahvia Karhun viihtyisällä rannalla.

Helvi-täti

Kun kaksoiset syntyivät, otti Kristiina-mummo Helvin hoitoonsa. Kun oli itse menettänyt 4 lastaan, tahtoi huolehtia, ettei sellaista tapahtuisi toisten. On olemassa valokuva, jossa kaikki neljä sisarusta ovat samanlaisissa kesämeikoissa. Helvi on jotenkin hienompi. Hänellä on päässä hattu, mekossa kaulus ja käsineet ovat kädessä. Onko tuo tyyli kasvatusäidiltä vai omaa luonnetta, en tiedä. Helvi-

täti oli myös lotta. Hän oli ainakin Rankissa ja Pirkköyrissä. Kun oli varhaisimman lapsuuden ollut ainakin jonkin verran erossa muista sisaruksista, jäi hänelle mieltymys olla myös yksin. Hän lähti mielellään yksin marjaan. Helvi avioitui Antti Anderssonin kanssa. Heille syntyi poika, joka jäi ainoaksi lapseksi. Myöhemmin Helviä ja Anttia kohtasi suuri suru, kun ainoa poika Esko hukkui myrskyssä Haapasaaren vesillä. Eskoa ei ole koskaan löydetty. Eskon poika on Saksassa työssä.

Eila-tätini

Eila on syntynyt 1.3.1921 ja hän on lapsista ainoa, joka on syntynyt sairaalassa. Kun ajattelen tätejäni, ovat Selma ja Eila-tädit, vaikka eivät samanlaisia, niin kuitenkin selvästi erilaisia kuin Helvi ja Aili-tädit. Eila-täti on erittäin hyväpäinen, hyvämuistinen. Pelastusarmeijan sisarpiirin tietokilpailussa hän on voitokas. Miksi niin? Koska hän on hyvämuistinen ja aidon kiinnostunut ihmisistä. Eila on myös lotta. Hän oli Kemijärvellä Ailin kanssa, myöhemmin yksin. Hän oli myös Ristiniemen it-patterilla Mussalossa ja talvisodan aikana Vehkaluodolla. Eilalla on myös kyky kertoa asioista mielenkiintoisesti, vähän samantapaisesti kuin Selma. Eila-täti vei minut ensi kerran elokuvaan. Hän seurusteli vakavasti Turan Laurin kanssa, mutta sota vei Laurin. Lauri-setä oli myös minulle rakas.

Kun nyt olen kirjoittanut näistä minulle tärkeistä ihmisistä, lähisukulaisista, tuntuu kuin he olisivat tulleet vieläkin tutummiksi. Tulee niin ikävä heitä. On hyvä, että jää muutakin muistoa kuin hautakivi. Tippa silmässä olen tätä loppua kirjoittanut, taisi muutama tippa pudota tuohon paperillekin

Herran haltuun kaikki rakkaat ihmiset.

Musalossa 12.5.2005

Ritva Nyman os. Laine

